

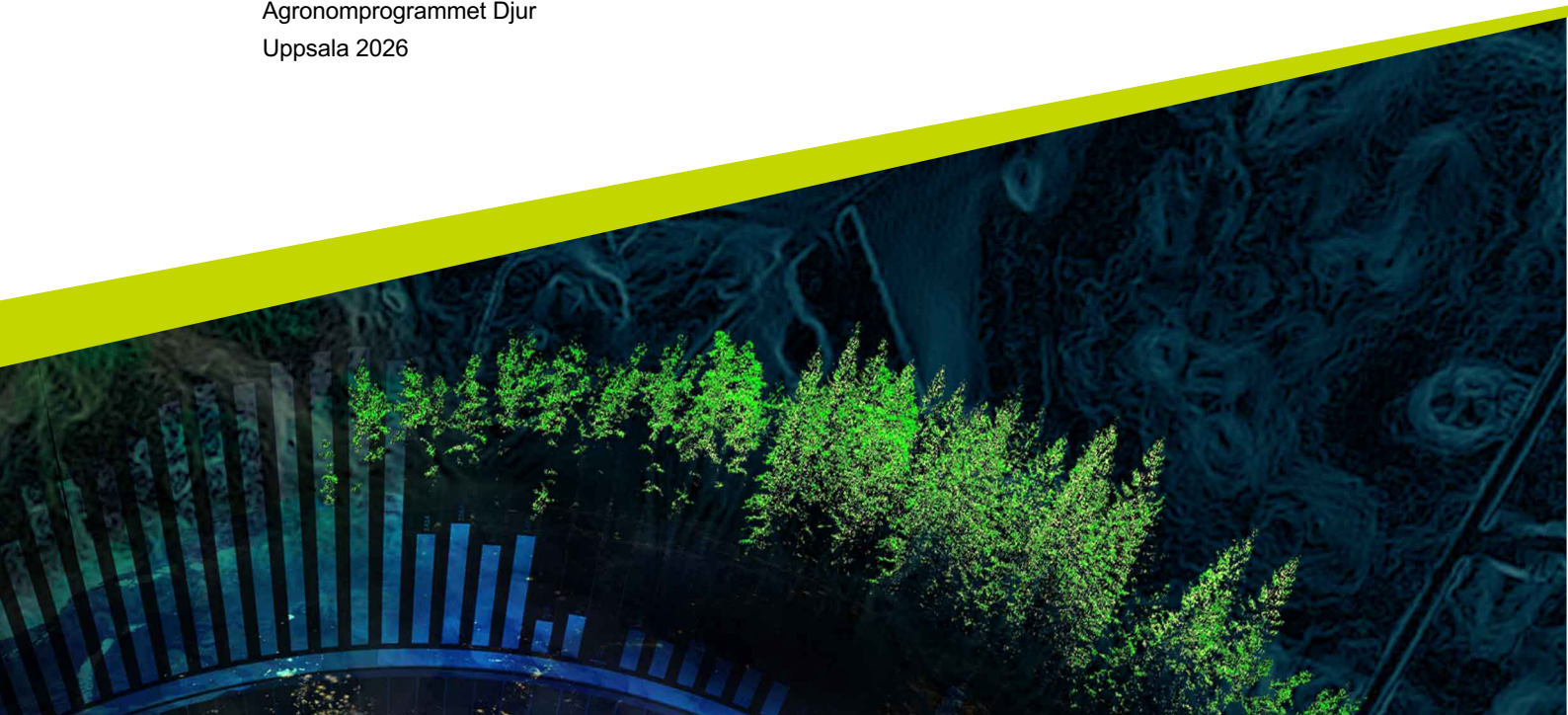

Risker vid utevistelse på grisgård med KRAV-certifierad produktion

---

Adrian Gauffin Lindqvist

Examensarbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Agronomprogrammet Djur
Uppsala 2026

Risker vid utevistelse på grisgård med KRAV-certifierad produktion

Risks with outdoor housing on Swedish KRAV-organic pig farm

Adrian Gauffin Lindqvist

Handledare:	Sofia Wilhelmsson, SLU, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Examinator:	Maria Andersson, SLU, Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå, G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i husdjursvetenskap, G2E
Kurskod:	EX0865
Program/utbildning:	Agronomprogrammet Djur
Kursansvarig inst.:	Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2026
Nyckelord:	Grisproduktion, utevistelse, KRAV, hantering, djurvälstånd, arbetsmiljö

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Sammanfattning

Studien undersöker utmaningar inom den svenska KRAV-certifierade grisproduktionens utevistelse genom att undersöka problem och svårigheter som en lantbrukare själv har upplevt. Genom en intervju med en lantbrukare identifieras fyra potentiella riskmoment. De riskmoment som identifierades kan delas in i två grupper, huruvida risken främst påverkar grisarnas eller lantbrukarens välfärd.

Risker kopplade till djurvälstånd var ”risk för värmestress” och ”risker kopplade till parasiter och ett högt parasittryck”. Värmestressen anses vara extra påtaglig vid grisning utomhus i hydda. Det höga parasittrycket påverkar smågrisarna värst, och en faktor som påverkar parasittrycket är huruvida det blir en blöt höst eller ej.

De risker som i stället främst påverkar lantbrukaren delades upp i ”fysiskt ansträngande arbete” och ”kastning”. Exempel på vilken sorts fysiskt ansträngande arbete som tas upp i rapporten är bärandet av tunga vattendunkar och infångandet av rymda grisar. Punkten kastning fokuserar i stället på hur kastning av smågrisarna går till vid utevistelse.

Studien lägger även fram förslag på lösningar till dessa utmaningar. Dessa lösningsförslag är alternativa nedkylningsmetoder såsom duschar, betesrotationer, elektriskt uppvärmda vattenkar och ”kastningsvagnar”. Tidigare forskning ligger till stor del som grund för dessa lösningar, och studien öppnar också upp frågor för vidare forskning inom ämnet.

Nyckelord: Grisproduktion, utevistelse, KRAV, hantering, djurvälstånd, arbetsmiljö

Abstract

The study examines challenging aspects of outdoor housing in Swedish organic KRAV-certified pig production by listing problems and complicated situations through a first-hand interview with a Swedish KRAV-certified pig farmer. After the interview, four potential risks were identified, which can be divided into two categories: Whether the risk affects animal or worker welfare.

The risks affecting animal welfare were “risk of heat stress” and “risk of parasitic infections”. Heat stress was considered to be especially tangible when farrowing outside in huts. The risk of parasitic infections affects the piglets the most, and a factor affecting the risk of parasitic infections was deemed to be whether the autumn was especially wet or dry.

The risks that affected the farmer were divided into the categories “physically demanding work” and “castration”. Examples of what could be considered physically demanding work was carrying heavy water buckets and catching escaped pigs. Risks regarding castration focuses on how castration of piglets can be carried out in the pasture.

The study also proposes solutions to these risks. The solutions presented in this study include alternative cooling methods such as showers, rotational grazing, electrically heated water troughs and “castration trolleys”. The basis for these solutions is largely formed by previous research, and the study also proposes questions for further research on the subject

Keywords: Pig farming, pasture, KRAV-organic, handling, animal welfare, work environment

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Ekologisk grisproduktion i Sverige	1
1.2 Har ekologisk produktion unika problem?.....	1
1.3 Syfte.....	2
1.4 Frågeställningar	2
2. Metod	3
2.1 Sammanställning av information.....	3
2.2 Intervjumetod	4
2.3 Metoddiskussion	4
3. Resultat	5
3.1 Väder	5
3.2 Parasiter	5
3.3 Veterinärvård & Djurhälsa.....	6
3.4 Ansträngande arbete	6
3.5 Utmanande situationer.....	6
4. Diskussion	8
4.1 Kartläggning av utmaningar.....	8
4.1.1 Värmestress	8
4.1.2 Högt parasittryck.....	9
4.1.3 Fysiskt ansträngande arbete	9
4.1.4 Kastrering	10
4.2 Förslag på förbättringsmöjligheter	10
4.2.1 Värmestress	11
4.2.2 Högt parasittryck.....	11
4.2.3 Fysiskt ansträngande arbete	12
4.2.4 Kastrering	13
5. Slutsats	14
Populärvetenskaplig sammanfattning	15
Referenser	16
Bilaga 1	19

1. Inledning

1.1 Ekologisk grisproduktion i Sverige

I Sverige finner vi två sorters ekologisk grisproduktion. Den första, EU-ekologisk produktion, följer de krav som satts upp av EU för ekologisk produktion. I EU-ekologisk produktion gäller bland annat att fodret ska vara ekologiskt och att grisarna ska ha tillgång till rastgårdar, som får bestå av en hårdgjord platta (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/848 av den 30 maj 2018 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 834/2007. *EUT L 150, 14.6.2018, s. 1–92. Celex 32018R0848*).

Den andra sortens ekologiska grisproduktion vi finner i Sverige är KRAV, som bygger på EU:s direktiv, men har fler och striktare kriterier. Jämfört med EU-ekologisk produktion måste KRAV-grisarna hållas på bete, som definieras som "...huvudsakligen bevuxen mark...", under "...större delen av dygnet, under en sammanhängande period om minst fyra månader under betesperioden" (KRAV, 2026). När det kommer till utfodringen gäller det för KRAV att minst 50% av fodret skall produceras på den egna gården, eller i samverkan med en annan gård. Grisarna skall även ha fri tillgång till grovfoder (KRAV, 2026).

Båda dessa typer av ekologisk grisproduktion finns i Sverige, men ekologisk grisproduktion utgör en väldigt liten del av marknaden (Jordbruksverket, 2022).

Båda sorters ekologisk grisproduktion skiljer sig också från den konventionella grisproduktionen. Ekologiska grisar av både EU- och KRAV-variant har större stallutrymmen att röra sig på, och avvänjer smågrisarna senare jämfört med konventionell produktion (Ekofakta, u. å). Grisarna avvänjs gradvis och blir saktamer självständiga, men kan ändå förlita sig på suggan om de behöver. Detta är något som är positivt ur djurvälståndssynpunkt eftersom det efterliknar grisarnas naturliga avvänjningsprocess (van Nieuwamerongen, et al. 2015; Jensen, 1988).

1.2 Har ekologisk produktion unika problem?

Kartläggningen av potentiella problem kopplade till djurhantering på ekologiska grisgårdar i Sverige är idag bristfällig. År 2022 fanns det 60 företag som bedrev ekologisk grisproduktion. Detta motsvarar drygt 2% av den totala produktionen (Jordbruksverket, 2023). Det som tydligast skiljer ekogrisen från den konventionella är utevistelsen. Med utevistelse, men även andra aspekter av den ekologiska produktionen, kan utmaningar kopplade till djurhantering som inte ses i den konventionella produktionen eventuellt uppkomma.

Enligt Dinesen Jensen et al. (2020) har utevistelse i ekologisk produktion i Europa utmaningar som exempelvis fruset vatten vintertid, brist på skugga och svalka varma dagar samt avsaknaden av möjligheten att sanera och desinficera vid högt parasittryck eller ett smittoutbrott.

1.3 Syfte

Denna studie önskar kartlägga några av de problem den ekologiska grisnäringen möter på regelbunden basis, för att i framtiden kunna bana väg för vidare forskning inom ämnet. Arbetets syfte är att identifiera några av de vanligaste problemen relaterade till KRAV-produktionens utevistelse. Utmaningarna kommer att analyseras ur antingen ett djurvälståndsperspektiv eller utifrån ett arbetsmiljöperspektiv där personalens välfärd står i fokus.

1.4 Frågeställningar

1. Hur kan den svenska KRAV-certifierade grisproduktionens utevistelse påverka djurvälståndet?
2. Hur kan den svenska KRAV-certifierade grisproduktionens utevistelse påverka personalens välfärd?
3. Vilka potentiella metoder finns det för att motverka potentiella risker som uppstår vid den svenska KRAV-certifierade grisproduktionens utevistelse?

2. Metod

2.1 Sammanställning av information

Arbetet utformades på ett sådant sätt att det första steget innefattade informationssökning i syfte att förbereda intervjufrågor. Avsikten var att samla information från ett antal lantbrukare med KRAV-certifierad grisproduktion och använda denna information tillsammans med vetenskapliga källor för att svara på frågeställningarna som presenterats. Efter att enbart en lantbrukare ville ställa upp på en intervju ändrades upplägget till en fallstudie där denna enskilda lantbrukares intervju studerades i större detalj.

Vidare användes information från 15 vetenskapliga artiklar. Dessa artiklar valdes ut via söktjänsten Primo.

För att hitta källor om värmestress användes sökorden:

Pig AND "Heat stress" AND (Organic OR Hut)

Sökningen blev ett svar på 34 källor. Därifrån valdes fyra källor, resten valdes bort då de handlade om matsmältning, köttkvalitet eller ansågs vara irrelevanta.

För att hitta källor angående parasiter användes sökorden:

Pig AND parasite AND (organic OR Hut) AND ("Pasture Rotation" OR "Rotational Grazing") AND ("Ascaris suum" OR "large roundworm of pig")

Detta gav en träff, som ansågs vara en bra källa.

Även följande sökord användes:

("Ascaris suum" OR "Large roundworm of pig") AND Wet

Detta gav 18 träffar. En källa valdes ut, resten valdes bort då de antingen handlade om kemiska processer, ansågs vara irrelevanta ur ett geografiskt perspektiv, eller inte ansågs relevanta.

För att hitta källor angående fysiskt ansträngande arbetsuppgifter användes sökorden:

Farm AND Worker AND injuries AND pig

Detta gav 23 träffar, där 3 valdes ut och resten valdes bort antingen på grund av att fokus låg på psykisk ohälsa/åsikter eller att de ansågs irrelevanta.

Även följande sökord användes:

"work environment" AND farm AND injuries AND pig

Detta gav fyra träffar. Från detta valdes två artiklar ut, de andra två valdes bort då en av dem handlade om åsikter snarare än skador, och den andra ansågs vara för specifikt inriktad på skador angående injektioner.

Källor som de använda artiklarna refererade till användes också för att verifiera informationen.

Information har även tagits från Lantmännen, KRAV, SVA, Jordbruksverket och den danska ideella organisationen Innovation Centre for Organic Farming.

Generativ AI har inte använts för detta arbete.

2.2 Intervjumetod

Datainsamlingen genomfördes med hjälp av semistrukturerade intervjuer. Denna intervjuform består av öppna frågor, där intervjupersonen inte kan svara ”ja” eller ”nej”, utan i stället uppmuntras till att utveckla sina svar. Om ”ja”/”nej”-frågor används, är det viktigt att de följs upp med öppna frågor som knyter an till den tidigare frågan. Intervjun består visserligen av i förväg planerade frågor, men intervjupersonen ges större möjlighet att berätta sådant som annars inte hade kommit på tal i en mer strukturerad intervju (Karatsareas, 2022).

Intervjun genomfördes över videosamtal med tjänsten Zoom och spelades in med samtycke från lantbrukaren i syfte att förenkla datainsamlingen, och raderades efter att denna var färdig. Datan bestod av svar på de 23 frågor som ställdes och sammanfattades sedan i text. Den sammanfattade texten låg sedan till grund för resultaten. Se Bilaga 1 för intervjumallen som användes vid intervjuerna.

2.3 Metoddiskussion

Detta arbete är baserat på en intervju med *en* lantbrukare med KRAV-certifierad grisproduktion. Detta arbete är långt ifrån en komplett samling av alla utmaningar och problem som kan uppstå på en svensk KRAV-certifierad grisgård. Det har varken funnits tid, möjlighet eller resurser för det. Arbetet har även främst fokuserat på utevistelseaspekten, och därmed sett förbi faktorer såsom pappersarbete, odling av eget foder eller ökade kostnader.

3. Resultat

Intervjun hölls över Zoom den 29:e april och tog 35 minuter. Lantbrukaren höll sina grisar utomhus i hyddor. Grisproduktionen utgjorde en relativt liten del av gårdens totala produktion, där större delen av gårdens ekonomiska vinst kom från nötköttsproduktion.

Lantbrukaren hade 25 suggor i en integrerad produktion där suggorna fick i snitt två kullar per år. Lantbrukaren arbetade praktiskt med grisarna flera gånger i veckan tillsammans med sin familj. Lantbrukaren arbetade med grisarna flera gånger i veckan (mellan fem och sju dagar/vecka). För lantbrukaren var det grisarnas välfärd som var det primära motivet till att fortsätta med KRAV-produktion.

Under intervjun lyftes fem punkter fram som potentiella utmaningar kopplat till grisarnas utevistelse. Dessa punkter var: *väder, parasiter, veterinärvård & djurhälsa, ansträngande arbete och utmanande situationer.*

3.1 Väder

En utmaning som lantbrukaren belyste var att utevistelsen kunde leda till värmestress hos suggorna, något som direkt kan kopplas till risker i djurväl-färden. Under sommarhalvårets varmaste dagar beskrev lantbrukaren att det kunde bli väldigt varmt i de isolerade hyddorna där grisarna hölls. I kombination med grisningar under denna period beskrev lantbrukaren att gyltor och vissa suggor kunde uppleva olust kring temperaturen eftersom de inte kunde lämna hyddan i lika stor utsträckning under denna period. Lantbrukaren berättade att denne i extremfall tog in suggorna i ett temperaturkontrollerat stall för grisning.

Blött väder togs också upp som en utmaning då lantbrukaren menade att grisarna inte tyckte om det.

3.2 Parasiter

Ett annat problem som kom på tal var parasiter och hur ett utbrott skulle kunna få stora konsekvenser för såväl produktionen som djurväl-färden. Grisens spolmask ansågs vara en av de större utmaningarna när det kom till parasittrycket. Lantbrukaren berättade också att det var ett extra stort problem under en blöt höst, som enligt lantbrukaren gav ett högt parasittryck och kunde göra hagar till en riskzon. Lantbrukaren betonade att detta var en svår utmaning.

3.3 Veterinärvård & Djurhälsa

Lantbrukaren talade också om djurens välfärd utifrån ett hälsoperspektiv. Lantbrukarens egen upplevelse var att det är lätt att få tag på en sjuk gris, som rör sig en bit utanför flocken på vad lantbrukaren kallade ett ”speciellt vis”. Vad som däremot nämndes var att utevistelsen gjorde det betydligt svårare att fånga in en gris som var på väg att tillfriskna men fortfarande var i behov av vård. Detta var något som försvårade arbetet, då grisarna var tillräckligt friska för att kunna springa ifrån lantbrukaren, vilket kunde göra det svårare att ge grisen vård, något som påverkar djurvälferden negativt.

3.4 Ansträngande arbete

När det kommer till personalens välfärd var en av de punkterna som diskuterades mest den mängd fysiskt ansträngande arbete som personalen behövde genomföra. Lantbrukaren beskrev arbetet som ”fysiskt tungt” och det som togs upp som exempel var bärandet av vatten ut i hagarna. Även klimatet kunde påverka arbetsmiljön. Riktigt varma eller kalla dagar kunde påverka personalens motivation.

3.5 Utmanande situationer

Denna punkt är en samling av resterande arbetsmiljörelaterade utmaningar som togs upp under intervjun. Däribland nämndes rymningar och inhämtandet av grisar samt kastrering som de känsligaste situationerna.

Både grisar som rymmer och grisar som behöver hämtas in enskilt för exempelvis veterinärvård är en del av samma problem. Det upplevs svårt att springa i kapp en gris, lantbrukaren beskrev det som ”lönlöst”. Man valde i stället att locka djuren med foder.

Kastreringen ansågs vara en utmanande situation då den genomfördes ute i hyddorna. Tanken var att eftersom grisarna var utomhus fanns det inte någonstans att flytta grisarna *till*, och då ansågs det vara en bra lösning att kastrera grisarna inne i hyddan, även om detta kunde leda till arga och aggressiva suggor.

Lantbrukaren beskrev även ett extremfall med en sugga som blev aggressiv när kulingarna skulle kastreras, lantbrukaren beskrev det som att suggan blev ”galen”. I detta fall valde man att ta in både sugga och kulingar i en transportvagn och skilja dem åt med hjälp av en barriär. Kulingarna kastrerades sedan i vagnen, vilket fungerade bättre.

Suggorna kunde bli arga och situationen behövde hanteras med säkerhet och precision för att undvika onödig stress hos suggan. Lantbrukaren nämnde även att denne inte skulle låta personal (om sådan hade funnits) kastrera grisarna i hyddorna.

Situationen beskrevs som att den lätt kunde upplevas som stressig, då suggorna kunde skrika väldigt högt. Lantbrukaren beskrev det som att man behövde vara ”trygg i sig själv” för att undvika att själv bli stressad. Därför skulle kastrering i hydda kunna sägas påverka personalens välfärd i form av stress.

4. Diskussion

4.1 Kartläggning av utmaningar

Utifrån de punkter som lyfts fram under intervjun har fyra utmaningar identifierats. Vidare blir syftet att analysera dessa utmaningar och utifrån vetenskapligt granskade fakta komma med förbättringsförslag på hur dessa problem skulle kunna lösas.

4.1.1 Värmestress

Som tidigare nämnts kan temperaturen i hyddorna bli för hög för vissa suggor under varma dagar. Värmestress är någonting som påverkar suggan negativt. Muns et al. (2016) visade att suggor som grisade i höga temperaturer på 25°C (jämför med suggans termoneutrala zon på 18°C - 20°C) spenderade en större del av tiden liggandes, hade en högre andningsfrekvens samt fick längre utdragna grisningar jämfört med kontrollgruppen. Suggorna i hög temperatur hade ett lägre foderintag och vägde således mindre efter experimentets slut. Efter grisning kunde man även se att högtemperatursuggornas lägre foderintag också gav en negativ effekt på smågrisarnas tillväxt (Muns et al., 2016).

En metod som suggan kan använda för att kyla ner kroppen är att bada i lerbad. För utomhusgående dräktiga suggor är det ett mycket populärt sätt att spendera varma dagar på. I en kanadensisk studie (Baert et al., 2022a) som studerade beteenden hos utomhusgående dräktiga (och senare även lakterande) suggor fann man att de dräktiga suggorna oftast kunde observeras i just lerbadet. Vad man dock fann var att de lakterande suggorna inte besökte lerbadet lika ofta. Man drog slutsatsen att behovet att reglera sin kroppstemperatur prioriterades bort av grisens modersinstinkter och behov av att vara med smågrisarna. När de lakterande suggorna väl befann sig i lerbadet badade de inte alls lika länge som de dräktiga suggorna, utan tog sig tillbaka till smågrisarna efter ett kortare bad. Man fann även att suggorna besökte lerbadet oftare när luftfuktigheten ökade, oavsett om de var dräktiga eller lakterande (Baert et al., 2022a).

Suggor har högre kroppstemperatur under laktation jämfört med under dräktigheten (Baert et al., 2022b). Det är även svårt för suggan att reglera sin kroppstemperatur och kompensera för varmt väder i temperaturer över 25°C (Muns et al., 2016). Detta skulle tyda på att suggan har lättare att drabbas av värmestress under dessa förhållanden. Om suggan dessutom stannar kvar i hyddan med sina kultingar i stället för att lerbada blir förhållandena ännu mer extrema. Att hitta ett sätt för den lakterande suggan att svalka sig är alltså mycket viktigt för att säkerställa att suggans välfärd är god. Suggor med blöt eller fuktig hud får även ett förbättrat foderintag (Miao et al., 2004), vilket enligt Muns et al. (2016) även skulle ge en bättre smågristillväxt och således en högre avvänjningsvikt.

4.1.2 Högt parasittryck

Grisens spolmask (*Ascaris suum*) är en av de vanligaste mag- och tarmparasiterna hos gris i Sverige (SVA, 2025). Spolmaskinfektioner slår hårdast mot unga grisar och kan minska deras tillväxt. Maskens larver kan även orsaka lungskador som kan leda till andningssvårigheter. Spolmasken lägger ägg som lever i miljön i flera år, vilket försvårar smittskyddsarbetet. En studie utförd på ekologiska gårdar i Danmark (Katakam et al., 2016) fann ägg från spolmask i avföringen på alla fem gårdar som deltog i studien. Spolmasken är ett reellt hot mot grisarnas välmående, speciellt mot yngre grisar (SVA, 2025).

I intervjun nämndes även att en blöt höst gav ett högre parasittryck. I en studie av Gaasenbeek och Borgsteede (1998) studerades överlevnadsgraden på ägg från spolmask under olika simulerade väderförhållanden och miljöer. Man fann att bland de äggen som hölls på gödselplatta fanns den högsta överlevnadsgraden (90% överlevande ägg efter åtta veckor) under väderförhållandet ”wet and shady”, vilket kan antas vara jämförbart med en blöt höst. Motsatsen till detta, väderförhållandet ”dry and sunny”, dödade äggen inom bara några veckor. En blöt höst kan alltså påverka äggens överlevnadsgrad, och därmed även parasittrycket och grisarnas välfärd.

4.1.3 Fysiskt ansträngande arbete

Med de flesta typer av djurproduktion följer det en viss typ av fysiskt arbete. Det som tagits upp i intervjun har främst gällt infångandet av grisar och bärandet av vatten. Enligt Göransson och Lundqvist (2023) är tunga bördor ett av problemen som lantbrukare själva tar upp när man talar om grisproduktion generellt (här är alltså även konventionell produktion inkluderad). Även klimatet tas upp som ett moment som kan bidra till problem, här är det naturligtvis främst de lantbrukare som har utegrisar som påverkas. Fruset vatten under vintern skapar merarbete i form av bärande på vattendunkar, som kan antas ge en tung fysisk belastning på armar, handleder och axlar. Enligt Geng et al. (2009) kan risken för skador, främst på grund av muskuloskeletal belastning, vara väldigt hög på ekologiska grsigårdar med mobila hyddor. Som tidigare nämnts i intervjun är bärandet av tunga vattendunkar ett riskmoment, vilket även Geng et al. (2009) tar upp. Den här sortens hårda arbete leder till en otillfredsställande arbetsmiljö och kan även påverka personalens produktivitet och hälsa, vilket kan bli ett välfärdsproblem för personalen (Geng et al., 2009).

Det framkom även under intervjun att lantbrukaren upplevde infångning av en gris som rymt som svårt. Enligt lantbrukaren var det ”lönlöst” att försöka springa i kapp en gris. Utöver att detta moment kan kännas svårt och frustrerande, så kan det också vara farligt. Enligt Langley & Morrow (2010) sker en stor del av grisrelaterade skador vid hantering eller förflyttning från en plats till en annan. Skadorna kan exempelvis vara slag-, kross- eller trampskador från grisar, men kan

även vara skador som uppkommer ur stressade situationer där yttre faktorer och oförsiktighet kan bidra till skador. Det är självklart en viss skillnad på planerad förflyttning av grisar och regelrätta rymningar, men att ha goda rutiner för förflyttning av grisar motverkar rymningar. Metoden som användes av lantbrukaren, dvs. att locka till sig grisen med foder, kan anses som ett bra alternativ till att springa i kapp grisen. Enligt Hemsworth & Wilhelmsson (2024) har grisar som är rädda för både miljö och personal större risk för ”överdriven beteenderespons”, såsom flyktbeteende eller tvekande. Om personalen agerar på ett sådant sätt att grisen känner sig trygg motverkar man alltså risken för rymningar.

Att finna andra metoder för att motverka rymningar, exempelvis olika former av stängsel, eller en praxis för hur man fångar in rymda grisar är exempel på åtgärder som kan anses bidra till personalens välfärd.

4.1.4 Kastrering

Enligt lantbrukaren var kastreringen ett moment som förknippades med risker. På gården kastreras grisarna inne i sina hyddor och även suggan är närvarande vid kastreringen. Lantbrukaren beskrev hur suggor kunde bli aggressiva vid ingreppet, och nämnde även att hen förmodligen inte skulle låta anställda, om sådana nu hade funnits, kastrera ute i hyddorna.

Tanken var att eftersom grisarna var utomhus fanns det inte någonstans att flytta grisarna *till*, och då ansågs det vara en bra lösning att kastrera grisarna inne i hyddan, även om detta kunde leda till arga och aggressiva suggor.

Det är rimligt att anta att en aggressiv sugga kan bidra till stökiga förhållanden i hyddan. När det dessutom finns närliggande skalpeller finns det en risk att stickskadorna kan uppkomma. Detta är ett ämne som inte är särskilt utforskat när det kommer till gris- eller lantbrukssektorn, men inom humanmedicinen finns det desto mer skrivet. Enligt Yaldo et al. (2019) kan skalpellrelaterade skador leda till att den skadade behöver läkarvård och rehabilitering. Detta är självfallet negativt då både djuren och personalen kan skada sig och behöva veterinär- eller läkarvård. Även om kastrering i hyddorna är förståeligt ur ett utevistelseperspektiv kan det i stressade situationer utgöra en fara och påverka välfärden för alla involverade.

4.2 Förslag på förbättringsmöjligheter

Efter att ha undersökt dessa fyra utmaningar presenteras nu förslag på förbättringsmöjligheter. Förbättringsmöjligheterna tar stöd i forskningen, och strävar efter att öka såväl djurens som personalens välfärd.

4.2.1 Värmestress

För att undvika värmestressrelaterade djurväl-färdsproblem bör det finnas ett sätt för suggan att svalka sig. Som tidigare nämnts tenderar lakterande suggor att prioritera att spendera tid med sina kulingar framför att lerbada. Att finna ett alternativ till lerbadet skulle alltså kunna bidra till djurväl-färden. Wimmler et al. (2023) visade på att duschar kunde bidra till termisk komfort för grisar. Baert et al. (2022a) har dock som sagt visat att lakterande suggor prioriterar bort behovet av att reglera sin kroppstemperatur för att i stället vara med smågrisarna. Duschar skulle troligen nyttjas på ett liknande sätt som lerbada, alltså att de lakterande suggorna prioriterar bort duscharna för att i stället vara hos smågrisarna. Studien av Wimmler et al. (2023) visade även att suggorna var skeptiska till duscharna och inte alltid ville använda dem. Även om det skulle föreligga en annan orsak till att suggorna avstår från att lerbada, exempelvis smutsiga juver, kan man anta att det skulle krävas träning för att få suggorna att använda duscharna. Detta kan innebära merarbete för lantbrukaren och blir en både dyr och potentiellt ineffektiv lösning.

Vid första anblick kan en fläkt inne i hyddan vara ett alternativ för att minska suggans värmestress. Denna metod har dock ett antal problem. Även om man inte talar om de ekonomiska utmaningarna med att installera ett fläktsystem i hyddorna finns det andra faktorer att ta i beaktande. Som tidigare nämnts skiljer sig suggans och kulingarnas termoneutrala zon åt med mellan 5–7°C. Gör vi temperaturen tillfredsställande för suggan får vi i stället kulingar som fryser, vilket inte är optimalt.

Det lantbrukaren i stället valde att göra i situationer där suggorna riskerade att påverkas av värmestress var att ta in den påverkade suggan i ett stall och låta henne grisa och ge di inomhus, där temperaturen kunde kontrolleras. Detta är en bra lösning på problemet, men det förutsätter att lantbrukaren har tillgång till en byggnad där temperaturen kan kontrolleras och som även är anpassad för situationen. Ett alternativt förslag kan vara att flytta hyddan och se till att den inte står i solen. Metoden är dock arbetsintensiv och tidskrävande, vilket gör det svårt att implementera på större skala. Om hyddorna flyttas permanent till en skuggig plats innan insättning av grisarna så blir metoden inte lika arbetsintensiv, men detta skulle eventuellt kunna leda till att hyddan blir för kall för smågrisarna i stället.

Vidare forskning krävs för att kunna lyfta fram alternativ som passar på själva utevistelsen och som inte kräver att suggan eller hyddan förflyttas.

4.2.2 Högt parasittryck

När det gäller ett högt parasittryck i grisarnas utevistelse finns det flera viktiga faktorer att hålla koll på. Inom all grisproduktion, såväl konventionell som ekologisk, är det viktigt att ha hög biosäkerhet, god hygien och även att använda

sig av antiparasitära medel (Pettersson, 2021). Antiparasitära medel får inom KRAV endast användas efter att parasiter bevisats genom träckprov eller efter ordinerings av veterinär (KRAV, 2026). En god hygien och biosäkerhet är alltså nödvändigt för att hålla parasittrycket nere. Eftersom lantbrukaren menade att denne inte hade tillräckligt stora areal för en betesrotation på åtta år, något som lantbrukaren gärna hade velat ha för att se till att alla spolmaskäggs var döda, betonade denne att träckprov och avmaskning vid behov var viktigt, samt att ändå försöka flytta grisarna, speciellt om hösten.

De parasiter som är relevanta när man talar om gris sprids ofta genom träck och trivs i en fuktig miljö (Pettersson, 2021). I konventionell produktion rensar man ut boxarna, spolar rent och desinficerar mellan varje kull, något som är svårt att implementera i utegrisproduktion. Ett alternativ kan vara att rengöra hyddorna mellan kullarna, men eftersom hyddorna bara är en liten del av hagen kan man inte garantera att parasittrycket minskar av detta.

I intervjun beskrev lantbrukaren att man på gården kontrollerade parasittrycket genom en kombination av betesrotationer och avmaskning vid behov. Detta är en metod som lantbrukaren ansåg fungerade, och metoden har stöd i forskningen (Pettersson, 2021). Om något bör läggas till kan det vara just det att tvätta och desinficera hyddornas insidor mellan varje kull, om detta inte redan görs.

4.2.3 Fysiskt ansträngande arbete

Som tidigare visat av Geng et al. (2009) kan muskuloskeletal belastning leda till skador och värk. Detta är alltså en riskfaktor som kan påverka personalens välfärd, vilket innebär att förebyggandet av skador genom att minimera fysiskt ansträngande arbete är relevant om man vill säkerställa en god välfärd hos personalen.

Göransson och Lundqvist (2023) visade att över 80% av tillfrågade lantbrukare sökte tekniska lösningar på problem som exempelvis transport av foder, transport av vatten till följd av fruset vatten och försvårad framkomlighet i hagar på grund av lera och regn. Man ansåg till exempel inte alls i samma utsträckning att problemen skulle kunna lösas med hjälp av arbetsrotation eller ökade personalresurser. Samma studie visade även på att de tekniska lösningar som efterfrågades skulle möjliggöra ett mer ergonomiskt arbete. En lösning på detta problem kan vara att använda sig av elektriskt uppvärmda vattenkar, likt de som finns till hästar. Detta skulle kunna vara en lösning som kan både minska personalens arbete och säkerställa grisarnas välfärd.

I nuläget finns det ingen annan lösning som kan avlasta personalen från fysiskt ansträngande arbete i form av bärande av vatten. Vidare forskning inom detta ämne krävs, då det är viktigt för att säkerställa en god utegrisproduktion.

4.2.4 Kastrering

Kastreringen ansågs vara ett potentiellt välfärdsproblem på grund av att suggorna lätt kunde bli aggressiva i en sådan stressad situation. Som tidigare nämnts valde lantbrukaren att kastrera sina grisar inne i hyddan eftersom man ansåg att det inte fanns någonstans att flytta till.

Vad som dock bör tas i beaktande är att det kan vara just där problemet ligger. Vad man kan välja att göra är att använda sig av en "castration trolley" (Innovation Center for Organic Farming, 2025). En castration trolley, eller kastreringsvagn som den kommer att kallas här, är en mobil enhet som kopplas till en traktor och som kan tas med ut i fält och användas som ett flyttbart rum där smågrisarna kan kastreras. Detta ökar personalens välfärd då de slipper problem förenade med kastrering i hyddan, såsom damm, trånga utrymmen och aggressiva suggor. Även detta är så klart en ekonomisk kostnad för lantbrukaren, men det kan anses vara en rimlig kostnad för att säkerställa personalens välfärd.

5. Slutsats

Den svenska KRAV-certifierade grisproduktionens utevistelse har unika utmaningar som kräver unika lösningar. Enligt denna fallstudie identifierades de främsta riskerna som värmestress hos suggor, ett högt parasittryck, fysiskt ansträngande arbetsuppgifter och stressfyllda situationer vid kastrering. Metoder för att undvika dessa risker varierar i effektivitet och i vissa fall krävs det vidare forskning för att kunna hitta effektiva lösningar. Andra utmaningar medför risker som kan motarbetas på gårdsnivå. Vidare forskning inom ämnet krävs för att kunna dra generella och övergripande slutsatser om den KRAV-certifierade grisproduktionens utmaningar.

Populärvetenskaplig sammanfattning

I Sverige hålls de flesta grisar inomhus, men för grisar på svenska KRAV-gårdar ser livet annorlunda ut. De får gå ute, böka i jorden och bada i lerbad. Grisarnas utevistelse för dock inte bara med sig fördelar, utan även unika utmaningar som påverkar både djur och människor.

Ett problem som utevistelsen medför är värmestress. Under sommarens varmaste dagar kan temperaturen stiga inne i de isolerade hyddorna där grisen föder sina ungar. Forskning visar att suggor blir stressade och äter mindre i höga temperaturer. Detta påverkar även kulingarna, som inte växer lika mycket när suggan inte äter ordentligt. Grisar kan vanligtvis svalka sig genom att bada i lera, men suggan väljer hellre att vara med sina ungar. Det är därför viktigt att hitta smarta alternativ som kan ge suggan svalka utan att störa henne och hennes ungar.

Ett annat problem är förekomsten av parasiter. Eftersom grisarna lever ute kommer de lättare i kontakt med parasiter som exempelvis spolmask. Spolmaskens ägg kan överleva i flera år, och kan skada smågrisarnas tillväxt. Spolmasken är extra vanlig under blöta höstar, eftersom den trivs i fuktiga miljöer. Det är därför viktigt att ge grisarnas avmaskningsmedel och byta hagar med jämna mellanrum för att motverka att grisarna kommer i kontakt med äggen.

Det kan även vara både fysiskt tungt och stressande att arbeta med utegrisar. På vintern är det inte ovanligt att vattnet i grisarnas kar fryser, och då måste bonden bära dit mer. Forskningen visar att om detta blir en del av det dagliga arbetet kan det leda till värk och belastningsskador. Det kan även hända att man måste fånga in grisar som rymmer, vilket kan vara både fysiskt belastande och stressigt för personalen.

Att genomföra kastrering av smågrisarna ute i hagarna kan skapa en stressad situation, men för vissa bönder är det svårt att hitta ett alternativ till detta. En nytänkande lösning kan vara kastreringsvagnar, små flyttbara arbetsrum. Dessa kan flyttas runt i hagen och grisarna kan kastreras avskilt, vilket skapar en lugnare situation för både grisen och bonden.

Många lantbrukare upplever att grisar får ett bättre liv utomhus. Grisar på KRAV-gårdar får möjligheten att leva en annan sorts liv än den genomsnittliga svenska grisen, men det innebär inte att man bara kan släppa ut grisarna i hagen utan att förbereda sig på de situationer som kan komma att dyka upp. Framtidens utegrishållning kräver även nya smarta lösningar som kan gynna såväl produktionen som grisarnas välmående.

Referenser

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/848 av den 30 maj 2018 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 834/2007. (EUT L 150, 14.6.2018, s. 1–92). (Celex 32018R0848). <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/848/oj>

KRAV (2026). *Gällande Regler – Utgåva 2026*. <https://regler.krav.se/unit/krav-edition/d983d0cd-dd45-49a9-8775-acd34ed194b3> [8/4-2026]

Ekofakta (u.å.). *Grisar*. <https://ekofakta.se/djurvaelfaerd-paa-ekologiska-gaardar/grisar#:~:text=Forskning%20har%20visat%20att%20grisar,%5BRef%2028%5D%20p%C3%A5%20lungh%C3%A4lsan> [21/5-2026]

van Nieuwamerongen, S.E., Soede, N.M., van der Peet-Schwering, C.M.C., Kemp, B., Bolhuis, J.E. (2015) Development of piglets raised in a new multi-litter housing system vs. conventional single-litter housing until 9 weeks of age. *Journal of Animal Science*. 93(11), 5442-5454. <https://doi.org/10.2527/jas.2015-9460> [21/5-2026]

Jensen, P. (1988) Maternal behaviour and mother-Young interactions during lactation in free-ranging domestic pigs. *Applied Animal Behaviour Science*. 20(3-4), 297-308. [https://doi.org/10.1016/0168-1591\(88\)90054-8](https://doi.org/10.1016/0168-1591(88)90054-8) [21/5-2026]

Jordbruksverket (2023). *Ekologisk djurhållning 2022* <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/jordbruksverkets-officiella-statistik/jordbruksverkets-statistikrapporter/statistik/2023-06-20-ekologisk-djurhallning-2022> [8/4-2026]

Dinesen Jensen, L., Thomsen, R., Kongsted, A.G. (2020). *Identification of best practises and innovative ideas within organic pig production systems in Europe: Summary of stakeholder interviews*.

Karatsareas, P. (2022). Semi-Structured Interviews. I: Kircher, R. (red.) *Research Methods in Language Attitudes*. Cambridge University Press. 99-113. [8/4-2026]

Muns, R., Malmkvist, J., Larsen, M.L.V., Sørensen, D., Pedersen, L.J. (2016) High environmental temperature around farrowing induced heat stress in crated sows. *Journal of Animal Science*. 94 (1), 377-384. <https://doi.org/10.2527/jas.2015-9623> [7/5-2026]

Baert, S., Aubé, L., Haley, D.B., Bergeron, R., Devillers, N. (2022a) To wallow or nurse: Sows housed outdoors have distinctive approaches to thermoregulation in gestation and lactation. *Applied Animal Behaviour Science*. 248. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2022.105575> [7/5-2026]

Baert, S., Aubé, L., Haley, D.B., Bergeron, R., Devillers, N. (2022b) The protective role of wallowing against heat stress in gestating and lactating sows housed outdoors. *Physiology & Behavior*. 254 <https://doi.org/10.1016/j.physbeh.2022.113898> [7/5-2026]

Miao, Z.H., Glatz, P.C., Ru, Y.J. (2004) Review of Production, Husbandry and Sustainability of Free-range Pig Production Systems. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*. 17(11), 1615-1634. <https://doi.org/10.5713/ajas.2004.1615> [8/5-2026]

SVA (2025) *Mag- och tarmparasiter hos gris*. <https://www.sva.se/djurhaelsa/djursjukdomar-a-oc/sjukdomar/mag-och-tarmparasiter-hos-gris> [7/5-2026]

Katakam, K.K., Thamsborg, S.M., Dalsgaard, A., Kyvsgaard, N.C., Mejer, H. (2016) Environmental contamination and transmission of *Ascaris suum* in Danish organic pig farms. *Parasites & Vectors*. 9(80) <https://doi.org/10.1186/s13071-016-1349-0> [7/5-2026]

Petterson, E. (2021) *Gastrointestinal parasites in pigs – Prevalence, risk factors and control*. Diss. Sveriges lantbruksuniversitet. <https://res.slu.se/id/publ/111631> [7/5-2026]

Göransson, E. & Lundqvist, P. (2023) *Arbetsförhållanden inom svensk grisproduktion – lantbruksföretagarnas perspektiv*. (2023:3). Alnarp: Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap, Sveriges lantbruksuniversitet. https://primo.slu.se/permalink/46SLUB_INST/1s2t7k1/alma9921057723905121 [7/5-2026]

Gaasenbeek, C.P.H. & Borgsteede F.H.M. (1998). Studies on the survival of *Ascaris suum* eggs under laboratory and simulated field conditions. *Veterinary Parasitology*. 75(2-3), 227-234 [https://doi.org/10.1016/S0304-4017\(97\)00198-2](https://doi.org/10.1016/S0304-4017(97)00198-2) [8/5-2026]

Geng, Q., Torén, A., Salomon, E. (2009) Screening the Working Environment in Outdoor Pig Systems. *Journal of Agricultural Safety and Health*. 15(3), 283-297 <https://doi.org/10.13031/2013.27409> [8/5-2026]

Langley, R.L., & Morrow, W.E.M. (2010) Livestock Handling – Minimizing Worker Injuries. *Journal of Agromedicine*. 15, 226-235 <https://doi.org/10.1080/1059924X.2010.486327> [8/5-2026]

Hemsworth, P.H. & Wilhelmsson, S. (2024) Behavioural Principles of Pig Handling. I: Grandin, T. (red.) *Livestock Handling and Transport*. CABI International. 337-356. <https://doi.org/10.1079/9781800625136.0016> [14/6-2026]

Yaldo, F.F., Baram, A., Kakamad, F., Rebwar, A., Kareem, S.S., Aziz, L.M., Kareem, A.R. (2019) Being a scalpel holder might make you its victim; a series of 4 cases. *International Journal of Surgery Open*. 18, 14-17. <https://doi.org/10.1016/j.ijso.2019.05.001> [9/5-2026]

Wimmler, C., Leeb, C., Winckler, C., Knoll, M., Holinger, M. (2023) The long and short of showers: Effects of shower duration on behaviour, thermal comfort and soiling of organic growing-finishing pigs with access to outdoor runs. *Applied Animal Behaviour Science*. 258. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2022.105826> [15/5-2026]

Aagaard Schild, S.L. (2025) *Work environment; How to ensure healthy and attractive workplaces on your organic pig farm*. <https://icoel.dk/en/livestock/working-environment-pig-production/> [17/5-2026]

Bilaga 1

- Förklara upplägget

- Bakgrund:
  - Antal grisar fördelat över suggor, kultingar, gyltor, slaktgrisar osv
  - Hur ser produktionen ut?
    - Egna smågrisar eller köper in?
    - Hur ser rekryteringen ut?
  - Ras
  - Hur länge har produktionen varit KRAV-ansluten?
  - Hur ofta arbetar du praktiskt med grisarna?

- Syfte:
  - Vad fick dig att börja med KRAV?
  - Vad är din primära motivation till att fortsätta?

- Utevistelse
  - Vad är den största utmaningen kopplat till daglig skötsel av utegrisar?
    - Svårt att ha en bra daglig tillsyn av grisarna?
    - Går grisarna ute dygnet runt på sommarbetet?
    - Hur fungerar det när suggan grisar? Kan det ske utomhus?
    - Rymmer grisarna?
    - Hur gör man för att hämta in grisar? Exempelvis vid behov av veterinär?
    - Sjukdomar eller parasiter?
    - Utfodring och vatten?
    - Vad är din största utmaning när det kommer till utevistelsen?
    - Ser du någon nackdel med att ha grisarna utomhus?
    - Vad tycker dina anställda om utevistelsen?

- Djurvälstånd
  - Vad är bra med att ha utegrisar?
  - Ser du någon utmaning ur djurvälståndsperspektiv när det kommer till utevistelse generellt?

- Personalens välfärd
  - Hur många anställda är det på gården som arbetar praktiskt med grisarna?

- Finns det någon arbetsuppgift kopplad till hantering av grisarna som är mindre uppskattad?
  - Ser du någon utmaning ur personalens välfärdsperspektiv när det kommer till utevistelse generellt?
- Till slut
- Finns det något som du vill prata om kopplat till hantering av grisarna som vi inte har tagit upp?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

JA, jag, Adrian Gauffin Lindqvist, har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

NEJ, jag, Adrian Gauffin Lindqvist, ger inte min tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.